

הדגשים בתוכנית הלימודים

הבנה, הבעה ולשון עצמאי לשנה"ל תשפ"ד

(על פי חוזר הפיקוח על מקצועות העברית לשנה"ל תשפ"ד)

הוראת העברית וההיבחות בחטיבות העליונות

1. המטרות המרכזיות של הוראת העברית בחטיבות העליונות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפת האם עברית על פי [תוכנית הלימודים בעברית](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – השליטה בלשון, הכושר להשתמש בכלים הלשוניים: הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעלפה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתיב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות השיח
- גילוי החוקיות בלשון על סמך התבוננות בתופעות לשון ובתהליכי לשון אגב עמידה על הדינמיות שלה
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה - למידה - הערכה

2. ארגון הלמידה בחטיבה העליונה ופריסת שעות הלימוד

ארגון הלמידה מעמיד את הבחירה בין מוקדי ההעמקה השונים בתוכנית הלימודים.

בכל אחת מן האפשרויות יילמדו הבנת הנקרא, הבעה בכתב, תחביר ומערכת הצורות.

30% מתוכנית הלימודים כוללים פרקים בהבנה ובהבעה, כולל תהליכי הכתיבה (הציר האורייני) ופרקים נבחרים מאחת המערכות הלשוניות: תחביר או צורות. השליטה בתכנים הללו תיבחן בדרכי הערכה שונות, והציון יהיה 30% מציון הבגרות של התלמיד.

70% מתוכנית הלימודים כוללים את הוראת הציר האורייני בדגש על כתיבה ממוזגת והוראה מקיפה של המערכת הלשונית השנייה החל בכיתה י (עם סיום הוראת תוכני 30%) ועד לבחינת הבגרות בכיתה י"א או בכיתה י"ב. התכנים הללו נכללים במפרט התכנים לשאלון הבגרות החיצוני, והציון בו (בשקלול עם הציון השנתי "המגן") יהיה 70% מציון הבגרות של התלמיד.

הנושאים הנלמדים במסגרת 30% יילמדו בפרק זמן של 30% מסך שעות ההוראה לשתי יחידות לימוד בחטיבה העליונה י-י"ב.

בתי ספר שיבחרו להורות את התכנית ל-30% אחרי בחינת הבגרות בשאלון החיצוני, יהיו חייבים לתכנן את לוח הזמנים כך שיהיה אפשר לקיים תהליכי כתיבה ואירועי הערכה בית-ספריים ראויים בהיקף שעות מתאים.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

חלוקת התכנים ל-30% ול-70% מאפשרת למורים את הבחירה במידת ההעמקה המתאימה לדפוסי ההוראה שלהם ואת הבחירה במערכת המתאימה לנטיית ליבם ולאופי הכיתה. **בשום מקרה לא ילמד התלמיד רק מערכת לשונית אחת**, ולא יתאפשר מעבר מאפשרות אחת לאפשרות שנייה במעבר שבין כיתה י' לכיתה י"א או י"ב. בתוך כך, בחירת התכנים מחייבת את התלמיד. עם זה, בחירת מסלול מסוים אינו מחייב את כל הכיתות בשכבה, וניתן כיתה אחת במסלול העמקה א' וכיתה אחרת במסלול העמקה ב', ובתנאי שכל תלמיד ילמד בסופו של דבר את שתי המערכות הלשוניות.

בכל שלבי ההוראה ישולבו העקרונות של הלמידה המשמעותית, המדגישים את העניין, החוויה, ההתנסות, החקר והערכים. את פרקי הלשון יש ללמד בזיקה לטקסט במידת האפשר.

הערות כלליות לאפשרויות א' ו-ב' (מערכת הצורות או תחביר):

- במהלך כיתות י"ב יש ללמד לפחות שש שעות שהן סך השעות המינימלי לשתי יחידות הלימוד כשלפחות שלוש ש"ש יילמדו בכיתה י'. **מומלץ כי מנהלים אשר נהגו להקצות שעות נוספות להוראת העברית ימשיכו להקצותן מאחר שתחום העברית משמש מסד לכל תחומי הדעת**. בעקבות מפגשים עם מורים ועם קבוצות מיקוד הקפדנו על הלימה שבין תוכני הלימוד והדרישות למסגרת השעות להוראת העברית בכיתות י"ב. בבתי ספר שבהם מלמדים מעל שש ש"ש לשתי היחידות, יש לפרוס את השעות בהתאמה. הקצאה של פחות משלוש ש"ש לכיתה בשנה תפגע ביכולת להביא ללמידה מעמיקה ומשמעותית.
- עקב הספירליות המאפיינת את תחום הדעת עברית, ובייחוד את פרקי ההבנה וההבעה, תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת 30% לתכנים במסגרת 70%. ההבחנה תתבטא במורכבות הטקסטים לקריאה, במורכבות תהליכי הכתיבה ובהיקפיה.
- **מומלץ לא לפצל בין מורים שונים את שעות ההבנה וההבעה ושעות הלשון באותה שנת לימודים**. את התכנים הלשוניים יש ללמד בהקשר של טקסט במידת האפשר.
- ציון הבגרות במקצוע העברית ישוקלל מציון ההערכה הבית-ספרית (30% מהציון הסופי) ומהציון הסופי על השאלון החיצוני (70% מהציון הסופי, על פי החישוב: 21% ציון שנתי + 49% ציון שאלון הבחינה).

עברית
מרכיב ה- 30%
להערכה בית ספרית
סמל דיווח: 075-283

3. מפרט התכנים להערכה בית ספרית והדגשים להוראה במסגרת 30% (75283)

התכנים והמיומנויות הם ספירליים וחשוב כי ייווצר רצף לימודי בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה. על כן התלמידים ישלטו בכל המיומנויות והנושאים שנלמדו בחטיבת הביניים. ההערכה הבית ספרית צריכה לקדם תרבות של הערכה חלופית ושל הוראה המבוססת במידת האפשר על רעיונות גדולים, בחירה, רלוונטיות ועניין. לכן מוקד ההערכה יהיה התלקיט, שייתן ביטוי לתהליכים (בדגש על תהליכי כתיבה) לצד תוצרים בתחום הכתיבה והלשון. על מבנה התלקיט ועקרונותיו ראו בהמשך סעיף זה.

הבנה והבעה

במהלך שיעורי העברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים מסוגים שונים, בסוגות שונות ובהיקפים שונים. העבודה על הטקסטים תיעשה בשני צירים:

- עבודה עם טקסטים ועליהם, במסגרת פיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא, לרבות שאילת שאלות בממדי ההבנה השונים, מטלות כתיבה קצרות היקף בזיקה לטקסטים, עמידה על אמצעים רטוריים ומבני לשון המשרתים את הכותב
- קריאת מאמרים וניתוחם לצורך כתיבת המאמרים כמתואר להלן

הבנת הנקרא

סוגי הטקסטים

- מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו
- ערכים אנציקלופדיים
- מאמרי עמדה ושכנוע
- טקסטים שימושיים
- טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים
- טקסטים בלתי מילוליים, כגון קריקטורות ואיורים

מיומנויות אורייניות ולשוניות

- איתור מידע

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• **הבנה (פרשנות והיסק)**

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אֶזְכּוֹרִים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים
- הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)
- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת מידת התאמתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות למטרת הכתיבה

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- בחינת מידת השפעתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות על הקוראים
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיזוק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגירטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

• **אוצר מילים**

- הבנת משמעויותיהן של מילים בתוך הקשר
- יחסי מילים ומשמעים, כגון נרדפות, ניגודיות והיכללות

הבעה בכתב במסגרת 30%

סוגי הטקסטים:

- מאמר טיעון למטרות שכנוע
- מאמר עיוני-היצגי אשר במרכזו דיון בתופעה או בעניין מסוימים על סיבותיהם, היבטיהם, גורמיהם וכדומה.

פירוט ממדי ההערכה בפרק ההבעה בכתב

תוכן ומבנה	רכיבים גנריים להערכת כתיבה:
	- ציר רעיוני: לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקושרות באופן ברור וקוהרנטי - פתיחה וסיום: כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה - מודעות לנמען: הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה: הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה - רלוונטיות: הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי - קישוריות: שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים: מילות קישור, מאזכרים וכדומה - ארגון הטקסט: הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. בטקסט מודפס: חלוקה לפסקאות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. בטקסט שאינו מודפס יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקאות ועל המעבר משורה לשורה.
	כתיבה בזיקה למקורות מידע:
	- בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע (הנשענת על מאמרים וטקסטים שונים) יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומרים תוך שימוש בדרכי המסירה השונות (אין חובת כתיבה על-פי נורמות כתיבה אקדמיות).
לשון ומבע	לשון ומבע
	- תחביר: משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה: שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק: שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב: היעדר שגיאות כתיב - משלב: שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות

נוסף על הרכיבים שלעיל מומלץ לתת ביטוי לרכיבים שלהלן:

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- טיוט ושכתוב - הגשה בזמן	כתיבה תהליכית
- הבנת המטלה - כתיבה בנושא הנדרש במטלה - היענות למאפייני הסוגה - כתיבה בהיקף הנדרש	כתיבה בבחינה או בדיקת תוצר סופי

תהליכי הכתיבה בתוכנית 30% - הדגשים

תוצר כתיבה איכותי הוא תוצאה של תהליכי בקרה ושכתוב, ולכן הערכת הכתיבה, בדגש על כתיבת הטיעון, תיעשה במסגרת ההערכה הבית-ספרית, והתלמיד לא יידרש להיבחן בה במסגרת הבחינה החיצונית (למעט הנבחרים בשאלון 75282). תהליכי הכתיבה ייעשו בתלקיט שהוא ממהות המקצוע.

בתלקיט יוצגו שני מהלכי כתיבה ארוכי טווח בהיקף של 500-700 מילים (כל מהלך במשך כ-5-6 שיעורים) וכן העדויות לתהליך שעבר התלמיד במהלך הלמידה:
✓ הטקסטים אשר שימשו לתלמיד מקורות לכתיבה, ואשר קרא וניתח אותם ✓ הטיוטות שכתב התלמיד ✓ המשוב שקיבל התלמיד והשכתוב שנעשה בעקבותיו ✓ התוצר המוגמר

הערות:

- מטלות הכתיבה תהיינה בנסיבות טבעיות ככל האפשר ומתוך מניע כלשהו ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמם של התלמידים.
- הוראת הכתיבה תזמן עיסוק בסוגים שונים של טקסטים. מקצתם ייכתבו בתהליכים קצרי טווח ומקצתם בתהליכים ארוכי טווח. אין הכוונה שהמורה יבדוק את כל תוצרי הכתיבה ואת כל השלבים בתהליכי הכתיבה; המורה יעריך את הכתיבה בצמתים מרכזיים של התהליך, לדוגמה הטיטה הראשונה, התוצר סופי או הערכת המשובים האישיים של התלמידים.
- כדאי להקפיד כי הכתיבה תהיה בזיקה לטקסט אחד או יותר במידת האפשר. מומלץ להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ולאפשר בחירה בנושאים לכתיבה על-פי תחומי העניין של התלמידים.
- אחד מתוצרי הכתיבה יכול להיות מאמר היצגי אשר במרכזו דיון בתופעה או בעניין מסוימים על סיבותיהם, היבטיהם, גורמיהם וכדומה. תוצר כתיבה אחד לפחות חייב להיות טקסט טיעון.
- כאמור, תהליך כתיבה מאופיין בטיטות ובשכתוב. אין הדבר מחייב את המורה לבדוק את כל טיוטות התלמיד, ובוודאי לא לבדוק כל טיוטה כאילו היא התוצר הסופי. שכתוב יכול להיעשות בעקבות למידת עמיתים, משוב כיתתי, חשיפה למקורות מידע נוספים, תהליך הלמידה בכיתה, לרבות הערות מקדמות של המורה.
- מורה המבקש להעריך את תהליך הטיט והשכתוב יעשה זאת תוך בדיקת היבטים מסוימים בכל צומת הערכה, כגון פיתוח הרעיון או הטיעון, המודעות לנמען, התקינות וכדומה; זאת עד להערכת התוצר המוגמר.
- מומלץ לשלב בתהליך הלמידה עקרונות של **למידה מתוך עניין** ולאפשר לתלמידים לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים. אגב כך יצטרכו התלמידים לחפש אחר מקורות מידע ומאמרים הרלוונטיים לנושא כתיבתו.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- בהמשך לנלמד בחטיבת הביניים חשוב לחדד את עקרונות המיזוג. אלה חשובים בכתיבת טיעון המבוססת על תשתיות ידע, וכן הם יישמשו את התלמיד גם במטלת הכתיבה הממזגת בשאלון 70%.

פרקי תחביר במסגרת 30%

הנושאים המובאים להלן הם הנושאים שיילמדו בתחביר במסגרת 30%. אלה נושאים נבחרים אשר יעניקו לתלמיד מושגים בסיסיים בתורת התחביר, ודרכם הוא יעמוד על **תרומת הידע התחבירי להבנה ולכתיבה**. את פרקי התחביר יוכל המורה להעריך באמצעות תרגילים, מטלות חקר או מבדקים, ובלבד שיכללו את התכנים האלה:

- חלקי הדיבור (חזרה על הנלמד בכיתות ז-ט)
- ההבחנה בין צירוף לבין משפט (חזרה על הנלמד בכיתות ז-ט)
- קשרים לוגיים, לרבות שימוש תקין בהם (חזרה על הנלמד בכיתות ז-ט והעמקה)
- המשפט הפועלי והמשפט השמני. עיקרי המשפט: הנושא והנשוא (נשוא פועלי ונשוא שמני: נשוא שם עצם ונשוא שם תואר); האוגד במשפט שמני; המשלימים: המושא, התיאור, הלוואי (אין להבחין בין סוגי המושאים ובין סוגי התיאורים) ההסגר
- הבחנה בין סוגי משפטים: פשוט, איחוי (מאוחד), מורכב
- המרות בין סוגי המשפטים. על ההוראה להתמקד בפירוק משפטים, בהרכבה ובהמרות תוך עמידה על ההבדלים הסגנוניים ולא בתיחום איברים ופסוקיות
- שינוי סדר המילים במשפט לצורכי הדגשה, לרבות השימוש התקין ב**לא, גם, רק**
- מבנים תחביריים להעברת דרכי מסירה: דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגר
- מבנים תחביריים להעלמת עושה הפעולה: משפטים סתמיים ומשפטים סבילים
- תקינות בהתאם ובפיסוק

בתלקיט יוצגו מטלות החקר והמחווניים שלהן **או** המבדק המסכם בפרק הלשוני.

פרקים במערכת הצורות במסגרת 30%

הנושאים המובאים להלן יילמדו במערכת הצורות במסגרת 30%. אלה נושאים נבחרים אשר יעניקו לתלמיד מושגים בסיסיים במערכת הצורות העברית ויאפשרו עמידה על **ייחודה של המורפולוגיה העברית**. את פרקי הלשון יוכל המורה להעריך באמצעות תרגילים, מטלות חקר או מבדקים, ובלבד שיכללו את התכנים האלה:

- עקרון השורש והתבנית (בניין ומשקל) בפעלים ובשמות (חזרה על הנלמד בכיתות ז-ט)
- **חזרה** על גזרת השלמים בפעלים ובשמות, לרבות נטיית שבעת הבניינים. עמידה על משמעויות הבניינים העיקריות: פעיל וסביל (חזרה על הנלמד בכיתות ז-ט)
- גזרות פ"נ ופ"צ בפעלים ובשמות. יש לעמוד על צורות שקופות הניתנות לזיהוי בעזרת משפחות מילים.
- גזרות ל"י/ה ול"א בפעלים ובשמות. עמידה על ההיקש (האנאלוגיה) שבין הגזרות
- שורשים תנייניים וגזרי שם – הדגמה בצורות שקופות
- דרכי התצורה העיקריות בעברית: שורש ומשקל, בסיס וצורן, בסיס ובסיס
- משמעויות משקלים שכיחים וצורנים סופיים שכיחים

בתלקיט יוצגו מטלות החקר והמחווניים שלהן **או** המבדק המסכם בפרק הלשוני.

התלקיט (פורטפוליו) – ההערכה החלופית הבית-ספרית בעברית

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, ויסות, משוב, שכתוב ובקרה. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמידים עוברים במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמידים קוראים והמשמשים להם תשתיות לכתיבה, הטיוטות והגרסאות שהתלמידים כותבים, המשוב שהתלמידים מקבלים והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב. תלקיט יכול לכלול גם משימות שונות הקשורות למיומנויות אורייניות ולשוניות הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים. התלקיט, אם כן, משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה. על כן אנו ממליצים כי תוכנית 30% ובניית התלקיט יקדמו לתוכנית 70%.

מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. בדרך זו אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה.

עקרונות לתכולת התלקיט

א. שני תהליכי כתיבה ארוכי טווח, לרבות עדויות לתהליך ולפחות שני טקסטים שהיו תשתית לכתיבה. הסוגות לכתיבה בכל אחד מהתהליכים: שני טקסטים למטרות טיעון או טקסט אחד למטרות טיעון וטקסט שני לבחירת המורה.

ב. מטלות חקר לשוניות והמחווה שלהן או המבדק המסכם בפרק הלשוני

ציון ההערכה הבית-ספרית

נוכח פרשנויות מרחיקות לכת של מקצת מבתי הספר בנוגע למטרת ההערכה הבית-ספרית יובהר בזאת כי מטרתה היא **לאפשר תהליכי עומק בהוראת המקצוע והערכה חלופית המותאמת לתחום הדעת**. תחום הדעת "עברית" מאפשר בחירה של נושאי תוכן אקטואליים הרלוונטיים לעולמם של התלמידים נוסף על הנושאים הלשוניים.

בתוך כך יודגש –

- ציון ההערכה הבית-ספרית הוא ציון בגרות לכל דבר ועניין ועליו לעמוד בסף הנדרש לבחינת בגרות בהתאם לתוכנית הלימודים ולחוזר המפמ"ר.
- התלקיט משקף את ביצועי התלמיד שבאו לידי ביטוי במהלך כל השנה, ובשל כך הוא נושא אופי של הערכה מעצבת ושל הערכה מסכמת. כמקובל בהערכה מעצבת, יש מקום לרכיבי ההתמדה, ההשקעה וההתקדמות שביצע התלמיד ויש לתת לאלה ביטוי בציון הסופי; עם זאת חשוב להקפיד על כך שהציון הסופי יבטא בראש ובראשונה את הישגי התלמיד ואת שליטתו בשפה ובידע הנלמד כפי שיבואו לידי ביטוי בתוצרי התלקיט.
- אין לקבוע ציון מינימום להערכה החלופית. אמירות של מנהלים, כגון "אף תלמיד לא יכול לקבל פחות מ-70 בהערכה החלופית", אינן אמירות פדגוגיות ואינן משקפות את עמדת משרד החינוך. אנו מאמינים כי על כל מורה לעשות כל שאלו ידו למען הצלחת תלמידיו, עם זאת תפקידו של הציון הוא לשקף שליטה בידע, במיומנויות ובתהליכי הלמידה, ואין להזניח את מקומם של התלמידים באחריות על הישגיהם.
- תלמידים המבקשים לשפר את הישגיהם בתלקיט (טרם הוגשו הציונים למשרד החינוך) – בית הספר רשאי לבנות להם תוכנית אישית, שתכלול מהלכי כתיבה חדשים או, לחלופין, מטלות חקר חדשות והיבחות נוספת. למטרת שיפור הציון אין להסתפק בתיקון מטלות כתיבה שכבר הוגשו.
- על פי הנחיות אגף הבחינות במנהל הפדגוגי, תלמידים אשר ציוניהם דווחו בהערכה הבית הספרית (סמל דיווח (75283) ורוצים לשפר את ציוניהם, יוכלו לעשות זאת אך ורק על ידי היבחות בשאלון 30% החיצוני (שאלון 75282).

עברית

מרכיב ה- 70%

שאלון חיצוני לנבחנים אינטרניים, אקסטרניים

ולנבחני משנה

סמל שאלון: 075-281

מפרט התכנים לשאלון 75281 (שאלון 70%)

בשאלון הבגרות הנבחן נדרש לענות על שאלות בתחום דקדוקי אחד בלבד, ולכן ייכללו בתחום זה כל נושאי הלימוד [מתכנית הלימודים בעברית תשס"ג](#)

התכנים והמיומנויות הם ספירליים וחשוב כי ייווצר רצף לימודי בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה. על כן התלמידים ישלטו בכל המיומנויות והנושאים שנלמדו בחטיבת הביניים. בתוך כך, במבחנים יופיעו גם שאלות המתבססות על התשתית האוריינית שהוקנתה בחטיבת הביניים.

פירוט הנושאים בהבנה והבעה לשאלון 75281

סוגי הטקסטים

- מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו
- ערכים אנציקלופדיים
- מאמרי עמדה ושכנוע
- טקסטים שימושיים
- טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים
- טקסטים בלתי מילוליים, כגון קריקטורות ואיורים

מיומנויות אורייניות

איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• **הבנה** (פרשנות והיסק)

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט

- הבנת מטרת הטקסט

- הבנת נושא הטקסט

- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט

- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)

- הבנת עמדתו של כותב הטקסט

- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט

- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה

- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט

- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר

- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט

- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות

- יצירת הכללות ופירוט

- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים

- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים

- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים

- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים

- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים

- העלאת השערות בנוגע לטקסט

- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס

- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע

- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים
- הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)
- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת מידת התאמתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות למטרת הכתיבה
- בחינת מידת השפעתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות על הקוראים
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיזוק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגי-רטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

כתיבה

- תיתכן כתיבת עמדה אישית מנומקת (כתיבת טיעון) בהיקף מצומצם בזיקה לטקסטים או בלי זיקה אליהם.
- הן בפרק ההבנה הן בפרק ההבעה בכתב ייבחנו היבטים של לשון, ניסוח ותקינות. יינתן דגש על היבטים של כתיבה לכידה ותקנית ועל הניסוח והמבע במענה על שאלות הבנת הנקרא.
- כתיבה הממזגת בין כמה טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה למטרת סקירת ספרות אקדמית.
- בהוראת כתיבה ממזגת יש לעמוד על עקרונות של מיון והכללה ועל המאחד לעומת המייחד בין הטקסטים ביחס לעניין מסוים. התוצר הנדרש הוא תוצר כתיבה עצמאי המבטא הבנה מעמיקה של הטקסטים: היחסים בין הטקסטים, העמדות השונות בהם, המשותף לצד המבדיל כל אחד מהם.

בבחינה יידרשו הנבחנים לסקירה על סמך שניים מתוך שלושת הטקסטים.

מיומנויות העל בכתיבה ממזגת:

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג והכתיבה
- מיזוג של פרטי מידע משלימים או מתחרים
- ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים (מיזוג מידע משותף)
- השמטת מידע שאינו רלוונטי

בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו:

- נאמנות למקורות המידע

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- העתקה מושכלת, ביצוע פרפרזה והימנעות מהעתקה גורפת
- אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי עלפי המוסכמות האקדמיות (כל אחת מדרכי הרישום האקדמי מקובלת).
- שימוש מושכל בדרכי המסירה השונות. יש לתת את הדעת כי שימוש יתר בדרכי מסירה פוגם בקריאות הטקסט ובעצמאותו.
- שימוש מדויק בפועלי ההבעה/האמירה (יש לתת את הדעת על גיוון בפועלי אמירה/הבעה ועל התאמת פועלי אמירה/הבעה מתאימים).
- שמירה על משלב לשון אחיד והולם המתאים לכתיבה עיונית

לשון: שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס

שימוש תקני בשם המספר ובאותיות השימוש

שימוש תקני בשם המספר בדיבור היום-יומי מצביע על דובר עברית השולט בשפתו. נושא זה נמצא בתוכנית הלימודים של החינוך היסודי וכן בתוכנית חטיבת הביניים. יש לעסוק בו ברציפות במשך כל שנות הלימוד ולא ללמדו באופן ממוקד רק לקראת הבחינה.

הנושאים בתחום זה :

- שימוש תקני בנטיית שם המספר ותקינות בהתאם. הסוג: המספר המונה (היסודי) לרבות תאריכים, לרבות מספר חלקי (לא מעורב), המספר הסודר והמספר הסתמי.
- שימוש תקני בהגיית אותיות השימוש (וכל"ב) בהצטרפותן לשם המספר ולשמות העצם הנבחן עשוי להידרש להטלת ניקוד מבחין (שמונה / שמונה) וכן לניקוד אותיות השימוש לפני שם המספר ו/או לפני שמות העצם (ןשתיים / ושתים, לרחובות / לרחובות).

שימוש תקני במילות היחס

- תקניות בתחום מילות היחס תתבטא בכמה אופנים :
- נטיית תקנית של אותיות היחס ומילות היחס. דוגמאות: **אצלם** (ולא **אצלם**), **אתכם** (ולא **אתכם**).
 - שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם. דוגמאות: הקבוצה ניצחה במשחק (ולא **את המשחק**), יש לנקוט **את** האמצעים (ולא באמצעים).
 - השמטות בלתי תקניות של מילות היחס. דוגמאות: זוהי קבוצה שאפשר לדבר על הכול. (צריך להיות: ... לדבר **בה** על הכול), שבוע הבא ניפגש עם ראש העיר (צריך להיות: בשבוע הבא ניפגש עם ראש העיר), זוהי מציאות חדשה שלא אני ולא אתה יודעים להתמודד. (צריך להיות: ... להתמודד

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- שיקולי הדעת בחידושי מילים בלשון התקנית והתת־תקנית. יש לעמוד על משמעות התחדישים ועל שיקולי הדעת הדקדוקיים והסמנטיים.

- תיקוני הגייה ודיוקי הגייה :

תיקוני ההגייה במערכת הצורות הם חוליה חשובה בזיקה שבין הידע המטה־לשוני ובין מימושו בכתובה, בדיבור היום־יומי, בתקשורת הבינאישית ובדיבור מול קהל. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה הכתובה והדבורה. במקרים שהודגשו להוראה ולהיבחנות הובאה בחשבון שכיחות הטעות בשפה הדבורה. הידע של הצורות התקינות יידרש בבחינה בכמה אופני תשאול: בחירה בצורה התקנית עם נימוק או בלעדיו, תיקון צורה שגויה עם נימוק או בלעדיו, בחירה או כתיבה של הצורה הנכונה בהקשרה (**נוֹכָחִים** או **נוֹכָחִים**) עם נימוק או בלעדיו.

יודגש כי אין הכוונה לחזור להוראה מקיפה של תורת ההגה כפי שהיה נהוג בעבר, כשהמוקד היה התהליכים הלשוניים כלשעצמם. כאמור, **התקינות** היא במוקד ההוראה, וכדי להבין את הטעות ולשרשה יש להבין את מקור הטעות ואת הסיבה לה. על כן בהוראה יופיעו מושגים מרכזיים ההכרחיים להבנת תופעות לשוניות המשתקפות בטעויות הלשון הרווחות.

התלמידים לא יידרשו לתאר את התופעות הלשוניות, אלא להסביר את מקור הטעות או את הצורה התקינה, כפי שמופיעים בטבלה.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

● צורות המבטאות טעויות שכיחות אשר תקניות בהגייתן מצריכה ידע בתורת ההגה

מונחים בתורת ההגה	כלל לשוני או סיבה לשיבוש	דוגמאות	הערה
שווא נח שווא נע דגש קל דגש חזק	דגש קל באותיות בג"ד כפ"ת יצוין / ייהגה בראש מילה או אחרי שווא נח	יִסְפֹּר / יִסְפָּר נִתְפַּר / נִתְפָּר כֹּון / כּון	כל הדוגמאות נסבות סביב קיומו או היעדר קיומו של דגש באותיות בכ"פ, המבוטא בהגייה כיום.
	לא יצוין / ייהגה דגש אחרי שווא נע או חטף	מְכַבֵּס / מְכַבֵּס שֶׁפֶךְ / שֶׁפֶךְ לֶאֱכֹף / לֶאֱכֹף	
	דגש חזק בבניינים ובמשקלים קבועים	לִיבֵּא / לִיבֵּא,	
	היעדר דגש בבניינים ובמשקלים שאינם דגושים	נִכְחַד / נִכְחַד הִכְחִישׁ / הִכְחִישׁ יִלְכֹּד / יִלְכֹּד	
	תשלום דגש לפני עיצור גרוני	בִּרְר / בִּרְר מְנַהֵל / מְנַהֵל לְהַרְגֵּעַ / לְהַרְגֵּעַ חֵרֵשׁ / חֵרֵשׁ	יש להדגים את המקרים המבוטאים בהגייה (התלמידים לא יידרשו למקרים שהשינוי בהם הוא בניקוד אך אינו מבוטא כיום, כגון מְפָרֵשׁ / * מְפָרֵשׁ פָּרֵשׁ / * פָּרֵשׁ
השפעת עיצור גרוני על ההגייה	לא יחול תשלום דגש במקרים אלה	שֶׁעָרְנוּ / שֶׁעָרְנוּ מְגַחֵךְ / מְגַחֵךְ	
	הנמכת תנועה	הֶחְלִיט / הֶחְלִיט	את ניקוד הה"א בבניין הפעיל מומלץ להורות גם בהקשר הניקוד השונה שלה בגזרות השונות: השלים, הצית, הכין
	לא תחול הנמכת תנועה בהיעדר עיצורים גרוניים	מְגַחֶכֶת / מְגַחֶכֶת מְתַנַּחֶכֶת / מְתַנַּחֶכֶת הֶתְמַיֵּד / הֶתְמַיֵּד	

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

● **צורות אשר תקינות בהגייתן מצריכה הכרת המערכת המורפולוגית העברית**

הערות	דוגמאות	
	אני אָבוא / גבוא	א' אית"ן בגוף ראשון בעתיד
אין הכוונה להיכנס לכללי הניקוד, אלא רק להבחנה המבוטאת בהגייה, בעיקר בהגיית א' אית"ן	אָמלא / אַמלא אָלחם / אַלחם	גוף ראשון בעתיד בבניינים השונים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות ומנטיות הפועל	יִכְלְתִּי / יִכְלְתִּי יִשְׁנִים / יוֹשְׁנִים לִרְכֹּב / לִרְכֹּב	שימוש נכון בנטיית הפועל, בתבניות ובמשקלים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות	הִכְנִיס / הִכְנִיס הִפִּיר / הִפִּיר הִחְמִיר / הִחְמִיר מָכַן / מָכַן מָתִיז / מָתִיז	הגיית הפעיל בעבר ובהווה בגזרות השונות
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	הִשְׁתַּנָּה / הִשְׁתַּנָּה (בעבר) תִּיָּרָה / תִּיָּרָה	אנאלוגיות שגויות בגזרת נל"י/ה
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	מִמְלָא / מִמְלָא יִדְכָּא / יִדְכָּא	אנאלוגיה שגויה בגזרת נל"א
	מִסְפָּרָה / מִסְפָּרָה מִצָּנַח / מִצָּנַח הִכָּרַח / הִכָּרַח	צורות תקינות על פי המשקל

● **דיוקי הגייה בהקשר**

הכרת הצורה התקנית בהקשר מצריכה ידע לשוני והבנת משמעות הפועל, כגון:

נוצרות / נוצרות; העז / העיז; פנס / הפנס.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

תחביר (אפשרות ב) לשאלון 75281

הידע התחבירי יסתמך על ידע לשוני ומטה-לשוני מוקדם שנלמד בכיתות ז-י, הכולל בין היתר מונחים בסיסיים בידיעת הלשון: חלקי דיבור, צורת הבינוני, צירוף שמני, צירוף פועלי, סמיכות, משפט חיווי וכיוצא בזה.

השאלות בתחביר מתבססות על משפטים או על יחידות טקסט מן המאמרים וכן על יחידות טקסט שאינן מתוך המאמרים. מקצת מן השאלות קושרות בין הרכיבים התחביריים לתפקידיהם בשיח הכתוב והדיבור.

הנושאים והדרישות בפרק זה:

- סיווג משפטים מכל הסוגים: פשוט, מורכב, איחוי (מאוחד)
 - זיהוי ותחימה מדויקת של איברים ופסוקיות, לרבות פסוקית מצומצמת
 - משפטים בעלי מבנה מיוחד: משפט בעל חלק ייחוד, משפט בעל חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי;
 - זיהוי תפקידיהם התחביריים של מילים וצירופים במשפט: נושא, נשוא: פועלי, שמני, מורחב, מודלי, דמוי פועל/יש-אין, האוגד לסוגיו; מושא (ללא הבחנה בין סוגי מושאים), תיאור (ללא הבחנה בין סוגי תיאורים), לוואי, תמורה, הסגר, פנייה, קריאה. יש לעמוד על תפקידיהם התקשורתיים, הרטוריים והפרגמטיים של חלקי המשפט שלעיל.
 - בהוראה חשוב להציג את מבנה העומק של המשפט ולעסוק ביחידה (הצירוף) הכוללת את הגרעין ומשלימיו.
 - זיהוי התפקידים התחביריים של הפסוקיות: נושא, נשוא, לוואי, מושא, תיאור. יש להבחין בין פסוקיות התיאור האלה: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי וויתור
 - במשפט מורכב יינתנו לניתוח משפטים מורכבים בעלי כמה פסוקיות ובעלי פסוקיות מורכבות. לא יידרש ניתוח משפטים מורכבים בעלי פסוקית מאוחדת או משפטים מאוחדים בעלי איברים מורכבים.
 - הפסוקית המצומצמת: זיהוי, תיחום, תפקידה התחביריים והרטוריים
- שימו לב: בהוראת הנושא יש לעמוד על תפקידו של שם הפועל כביטוי מצומצם של צירוף פועלי (לדוגמה, חשוב להבין את הנושא = חשוב שיבינו את הנושא / חשוב שהנושא יובן). בתוך כך יש לעמוד על תפקידו של שם הפועל ביצירת דרמטיות (לדוגמה, הבת ביקשה מאימה לצאת לטיול). התלמיד לא יידרש לסווג את סוג המשפט שבו הפסוקית המצומצמת ולא יידרש לתיחומה או לקביעת תפקידה התחבירי.**

- זיהוי, המרה והשלמה של הקשרים וְהַקְשָׁרִים הלוגיים במשפט הבודד וביחידות השיח ובין חלקים כוללים ומאוחדים. הקשרים הלוגיים: ריבוי והוספה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, השוואה ועימות, ניגוד, ויתור, תנאי, צמצום וברירה
- המרות בין מבנים תחביריים ועמידה על הבדלי התפקוד ביניהם
- פירוק משפטים לכמה משפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח (קשור גם למיזוג מידע)
- זיהוי מבנים דרמטיים מבחינה תחבירית והמרתם במבנים חד־משמעיים, לרבות הסברים במונחים לשוניים או יצירת הקשר להבהרת הדרמטיות.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- תקינות: זיהוי מבנים תחביריים משובשים ותיקונם, לרבות הסבר השיבוש, או בחירה במבנה התקין המלווה בהסבר
- פיסוק תקין: נקודה, סימן שאלה, פסיק, נקודתיים, מירכאות. כללי הפיסוק יילמדו בצמוד לנושאים התחביריים הרלוונטיים.

על הוראת התחביר להדגיש את הקשר שבין מבנים תחביריים שונים למטרות תקשורתיות ופרגמטיות:

- דרכי המסירה וביטויין התחבירי: פסוקית בדיבור ישיר, פסוקית בדיבור עקיף, הסגר
- מבנים תחביריים להבעת מודליות: נשוא מורחב, נשוא מודלי, משפטי ציווי
- מבנים תחביריים להעלמת עושה הפעולה: נושא סתמי, שימוש בסביל, פסוקית נושא
- מבנים תחביריים להדגשת הרעיון או דברי המוען: שינוי סדר המילים במשפט, משפטי ייחוד, לא/אין... אלא/כי אם

מבנה השאלון 75281

פרקים	נושאים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא והבעה בכתב	- במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים: - מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו - ערכים אנציקלופדיים - מאמרי עמדה ושכנוע - טקסטים שימושיים - טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים - טקסטים בלתי מילוליים כגון קריקטורות	- פרק הבנת הנקרא יכלול שניים עד שלושה טקסטים מסוגים שונים בהיקף כולל של כ-1300 מילים. - השאלות עצמן עשויות לכלול טקסטים קצרים וטקסטים בלתי מילוליים. - תיכללה שאלות בממדי ההבנה השונים לרבות שאלות הבנה מסדר חשיבה גבוה - ציון בשאלות הבנת הנקרא יינתן גם בממד ההבעה בכתב, לרבות ניסוח התשובה, מבע ותקינות.	25%
	כתיבה ממזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	- היקף הכתיבה הנדרש הוא 100-200 מילים (ההיקף עשוי להשתנות בהתאם להיקף הטקסטים העומדים בבסיס הסקירה). - מיומנות המיוזג נועדה להכשיר את התלמידים לסקירה של כמה מקורות לטקסט אחד לצרכים אישיים, חברתיים וגבוהים.	25%
לשון ומטה'לשון	- תקינות בשימוש בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס (10 נקודות) - מערכת הצורות או תחביר (40 נקודות)	- שאלות בתקינות בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס תהיינה משותפות לכל הנבחנים. - התלמיד ייבחן באחת המערכות הלשוניות בהתאם לאפשרות שנבחרה עלידי בית הספר. - בתוך הפרק תינתן בחירה של <u>ארבע</u> שאלות מתוך <u>חמש</u>.	50%

משך הבחינה: 3 שעות

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- נבחני משנה ונבחנים חוזרים (לשיפור הציון) יענו על אחת המערכות הלשוניות לבחירתם
- השאלון הוא שאלון כרוך-מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
- המאמרים ודף העזר לבחינה יצורפו בנספחים לשאלון הבחינה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרקה, על הנבחנים לכתובת בעט כהה (לא עט מחיק) ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

דף העזר לבחינה (שאלון 75281)

לקראת הבחינות בעברית התלמידים נוהגים לשנן את המונחים הלשוניים תוך היעזרות בתומכי זיכרון ואסטרטגיות שונות, כגון הסתמכות על ראשי תיבות, שינון ולמידה בעל פה של נושאים שלמים. שינון זה גורם לעומס רב על תפקודי הזיכרון ובא לעיתים על חשבון הבנת המושגים והחומר. מטרתו של דף העזר היא להפנות את התלמידים ללמידה המבוססת על הבנה מעמיקה של המונחים הלשוניים.

דף העזר מבוסס על הרציונל של **העיצוב האוניברסלי בחינוך (Universal Design)** העיצוב האוניברסלי – משמעו הוא הבניית סביבה לימודית ודרכי הוראה-למידה-הערכה באופן שבו הן יהיו נגישות ומותאמות במידה המרבית לכלל אוכלוסיית התלמידים, המאופיינת בטווח רחב של כישורים ומוגבלויות, לרבות תלמידים בעלי לקויות למידה משמעותיות שמקורן נוירולוגי והגורמות להפרעת למידה. דף העזר בבחינת הבגרות יצורף בנספח השאלון, ובכך יינתן פתרון לתלמידים אשר עיקר הקושי שלהם אינו בהבנת החומר, אלא בארגון, אחסון ובשליפת המושגים.

הערות:

- דף העזר כולל את המונחים הלשוניים העיקריים המובאים בשאלון הבגרות, ואשר הנבחן נדרש להם. דף העזר אינו כולל את כל מפרט התכנים והידע הנדרשים לבחינת הבגרות. התכנים המחייבים את הנבחנים הם אלה המפורטים בחוזר זה ובתוכנית הלימודים.
- דף העזר לא יעודכן או ישונה לקראת מועדים שיתפרסם בהם מיקוד היבחנות. על הנבחנים להכיר את דף העזר ולעשות בו שימוש מושכל תוך התייחסות רלוונטית אך ורק לתכנים שלמד.
- יובהר כי איננו רואים פסול בשינון ובהיעזרות בתומכי זיכרון למיניהם ואיננו ממליצים לוותר עליהם כליל. לכן חשוב כי היעזרות בדף העזר תיעשה רק בשלבים המתקדמים של ל ההוראה וההיבחנות, קרי ברבעון האחרון של הלמידה ובבחינות המסכמות את כל החומר.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

דף עזר לבחינה*

*דף זה אינו כולל את כל החומר הנדרש להוראה ולבחינת הבגרות

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	א פתח	א חטף פתח	
e	א סגול	א חטף סגול	
i	א חיריק חסר	א חיריק מלא	
o	א חולם חסר	א חולם מלא	
u	א קובוץ	א שורוק	

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילות היחס, מילות הקישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אגוד, מושא, תיאור, לוואי ותמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פ"צ (חפ"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"ו (נפ"ו), נחי ל"י (נל"י), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו (נע"ו)

גזרת הכפולים

דרכי תצורת המילים

גזירה מסורגת: שורש ומשקל ; גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

עברית

מרכיב ה- 30%

**שאלון חיצוני לנבחנים אינטרניים ללא הכרה בציון
שנתי, נבחנים אקסטרניים ונבחני משנה**

סמל שאלון: 075-282

מפרט תכנים והדגשים להערכה חיצונית – 30% שאלון 75282 תשפ"ד

זכאות להיבחנות בשאלון 75282:

- נבחנים אשר לומדים במוסדות שאין להם הכרה בציון בית ספרי

- נבחנים אקסטרניים

- נבחני משנה

- נבחנים במוסדות שיש להם הכרה בציון בית ספרי המבקשים לשפר ולתקן את ההערכה הבית-ספרית.
נבחנים במוסדות אלו זכאים לגשת לשאלון זה רק אם הוגש למשרד החינוך הציון הבית-ספרי שהם מבקשים לשפר.

מבנה הבחינה:

פרק	נושאים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים: • מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-דטרניים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו • ערכים אנציקלופדיים • מאמרי עמדה ושכנוע • טקסטים שימושיים • טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים • טקסטים בלתי מילוליים כגון קריקטורות ואיורים השאלות יהיו בממדי ההבנה השונים כמפורט בחוזר המפמ"ר, לרבות שאלות מיזוג מידע ושאלות על אוצר המילים.	• פרק הבנת הנקרא יכלול שניים - שלושה טקסטים מסוגים שונים. סך כל הטקסטים לא יעלה על 1,000 מילים. • השאלות עצמן עשויות לכלול טקסטים קצרים וטקסטים בלתי מילוליים.	60%

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

40%	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ־300 מילים.	כתיבת טיעון בזיקה לטקסט אחד או יותר או בזיקה לקטע שאינו אחד המאמרים או שאינה בזיקה לטקסטים. הערכת הכתיבה תתבסס על הרכיבים להערכה המפורטים בחוזר המפמ"ר.	הבעה בכתב
-----	------------------------------------	--	------------------

- שאלון זה לא יכול לשאלות בתחומי הלשון : תחביר ומערכת הצורות
- משך הבחינה : שתיים
- השאלון הוא שאלון כרוך־מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרקה, על הנבחנים לכתוב בעט כהה (לא עט מחיק) ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

פירוט הנושאים בהבנת הנקרא לשאלון 75282

איתור מידע

- איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, ניגוד וויתור)
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- זיהוי רצפים בטקסט
- ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה) **הבנה**
- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר
- הבנה של אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ונחלקים ממנו
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- אמצעים רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיזוק טענת הכותב **הערכה ושיקוף**
- הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם בליווי הנמקה
- הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב)
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי **אוצר מילים**
- הבנת משמעויותיהן של מילים בתוך הקשר
- יחסי מילים ומשמעים, כגון נרדפות, ניגודיות והיכללות

פירוט ממדי הערכה בפרק ההבעה בכתב

כללי, הבנת המטלה

- היענות למאפייני הסוגה

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- מודעות לנמען : שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- היענות להיקף הכתיבה

תוכן ומבנה

- מיצוי התוכן : פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכדומה
- הימנעות ממידע עודף
- יצירת טקסט עצמאי (לא מהוקשר) : טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- יצירת לכידות רעיונית
- קישור בין משפטים ובין פסקות ; חזרות לקסיקליות, אזכורים
- אזכור מקורות המידע לשמירה על אתיקה בכתיבה

לשון

- שמירה על משלב לשון אחיד והולם, משלב כתיבה עיונית
- אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות
- תחביר : מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- פיסוק : שימוש הולם בסימני הפיסוק
- כתיב נכון

עברית

רכיב ה-30% לבתי ספר בעלי הכרה בציון השנתי

מסלול טכנולוגי-מקצועי ומפת"נים

סמל דיווח 75183 (90 שעות)

5. מפרט תכנים להוראת העברית לתעודת הסמכה בחינוך הטכנולוגי-מקצועי ובמפת"נים (90 שעות לימוד)

על פי חוזר מנכ"ל התכנית הלאומית ללמידה משמעותית - החטיבה העליונה: מבנה הלימודים, ההיבחנות ותעודות הסיום בחינוך הטכנולוגי (תשע"ו) - תלמיד המבקש תעודת הסמכה טכנולוגית-מקצועית בסיסית, רגילה או מתקדמת או תעודת הסמכה טכנולוגית-מקצועית, המאפשרת כניסה ללימודי טכנאים, תעודת טכנאי או תעודת הנדסאי, יחויב בהערכה פנימית.

הרציונל בהוראת העברית במסלול הטכנולוגי-מקצועי ובמפת"נים הוא הקניית מיומנויות אורייניות ולשוניות בסיסיות, שתסייענה לתלמיד בהמשך לימודיו ובחייו הבוגרים שלאחר בית הספר. נושאי הלימוד הם הבסיס בעבור תלמידים המבקשים להמשיך למסלול הסמכה לתעודה טכנולוגית-בגרותית. הציון הסופי הוא ציון בית ספרי שיתבסס על תלקיט עבודות ועל הוראה בהיקף 90 שעות (סמל דיווח 75183).

תלמיד שירצה להשלים את חובותיו לקבלת ציון בגרות במקצוע העברית יצטרך להיבחן בשאלון הבגרות החיצוני (סמל שאלון 75281), בכפוף למפרט התכנים המובא בחוזר זה. ציון הבחינה ישתקלל עם הציון הבית ספרי על התלקיט (סמל דיווח 75183). השקלול יהיה 70% שאלון 75281 + 30% הציון הבית ספרי על התלקיט (75183).

הבנת הנקרא

הטקסטים

במהלך לימודי העברית על התלמיד להיחשף לטקסטים רבים ומגוונים בהיקפים שונים ומעולמות תוכן שונים: טקסט מידע, טקסט טיעון וטקסט מדריך (שימושי).

הטקסטים יהיו רציפים ובלתי רציפים, כגון: ערכים אנציקלופדיים, ידיעות עיתונאיות, דפי מידע והדרכה, דוחות, מכתבי בקשה, תלונה והתנצלות, מכתבים למערכת, מאמרי טיעון ותגובה, תעמולה ופרסומות, תרשימים וטבלאות.

מלבד הטקסטים הכתובים המודפסים, יש לעבוד עם התלמידים על טקסטים ממקורות שונים. יש לעמוד על מיומנויות הניווט הנדרשות בקריאתו של טקסט, חיפוש מושכל אחר מקורות מידע וכדומה. כמו כן יש להדגיש מיומנויות של מיזוג טקסטים ממקורות שונים.

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

עקרונות ודגשים

• **ארגון הטקסטים סביב נושאי תוכן**

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבינאישי, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו. (דוגמאות לנושאים: כיבוד החוק, היחס לזר, דרכי התמודדות עם העוני, מאבק בגזענות ובאלימות, הלשון כמשקפת תרבות). לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. הטקסטים יכולים להיות מתחומי דעת שונים (כגון היסטוריה, סוציולוגיה, מדעי החיים, לשון) ומסוגים שונים.

בד בבד עם הדיון בנושא הלימודי או בנושאים הלימודיים שהטקסטים מזמנים או שהמורה בחר להתמקד בהם (כגון הטענה המרכזית והרעיונות המרכזיים, הקישוריות), יש מקום לעמוד על מושגים מרכזיים בנושא התוכן, על מורכבות הנושא, על ההיבטים השונים שלו, על ההשתמעויות שלו לחיי התלמידים ועוד. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום, פעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

• **עקרון ה"ספירליות" בהבנה והבעה**

ספירליות בלמידה פירושה הוא שבכל שלב אין זונחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו או מעמיקים בו. רצוי לבנות את לימודי ההבנה וההבעה במבנה ספירלי. הספירליות יכולה להתבטא הן בעלייה ברמת הקושי של הטקסטים הן בכמות ובאיכות של הנושאים הלימודיים שיטופלו בכל טקסט. רמת הקושי של הטקסטים מתבטאת באורכם, במורכבות הרעיונות שבהם, במורכבותם המבנית, במידת ההפשטה וההכללה, באוצר המילים והביטויים ובסגנון הכתיבה. אפשר לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט, מן הפשוט למורכב.

פירוט ממדי ההבנה בפרק הבנת הנקרא

• **איתור מידע**

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• **הבנה (פרשנות והיסק)**

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)

- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת **מידת התאמתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **למטרת הכתיבה**
- בחינת **מידת השפעתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **על הקוראים**
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

ולחיוזוק טענת הכותב

- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגי-רטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

• **אוצר מילים**

- הבנת משמעויותיהן של מילים בתוך הקשר

כתיבה

יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה במהלכי כתיבה קצרי טווח עד לכתיבה רחבת היקף וארוכת טווח.

במוקד הוראת הכתיבה יעמדו כתיבת טיעון בזיקה לטקסטים וכתיבה ממוזגת של שני טקסטים או יותר.

בכל מחצית על התלמיד להפיק תוצר כתיבה אחד לפחות בהיקף של עד 300 מילים לפחות. תוצרי הכתיבה יהיו חלק ממהלכי כתיבה ארוכי טווח הכוללים עדויות לתהליכי בקרה ושכתוב. מהלך כתיבה אחד יכול **כתיבה ממוזגת** של שני טקסטים או יותר, והמהלך השני יכול **כתיבת טיעון**.

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

- ציר רעיוני : לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקושרות באופן ברור וקוהרנטי - פתיחה וסיום : כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה - מודעות לנמען : הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה : הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה - רלוונטיות : הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי - קישוריות : שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים : מילות קישור, מאזכרים וכדומה - ארגון הטקסט : הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. <u>בטקסט מודפס</u> : חלוקה לפסקאות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. <u>בטקסט שאינו מודפס</u> יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקאות ועל המעבר משורה לשורה.	
- תחביר : משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה : שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק : שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב : היעדר שגיאות כתיב - משלב : שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות	לשון ומבע

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
הפיקוח על המקצועות העצמאיים

התלקיט ככלי להוראה ולהערכה

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת "עברית" **התלקיט הוא ממהות המקצוע**: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא ומשמשים בעבורו תשתיות לכתיבה, הטיטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל. התלקיט יכול גם לכלול משימות שונות הקשורות למיומנויות אורייניות ולשוניות הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים וכן מבחן ומשוב בעקבותיו. אם כן, התלקיט משקף את מאמצייהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי **להערכה מעצבת ומתמסכת** של תהליך הלמידה.

מאחר שהתלקיט הוא אוסף של משימות ושל עדויות הקשורות לתהליך ההוראה, יחליט המורה אילו מהחומרים הוא עצמו יבדוק ואילו מהחומרים ייבדקו בהערכה עצמית או בהערכת עמיתים. מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התיק כולו. בדרך זאת אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה.

לשון ומטה-לשון

מערכת הצורות

- זיהוי השורש בפעלים ובשמות. השורשים יהיו מגזרת השלמים והמרובעים
- ניתוח והטיה של פעלים לפי שורש, בניין, זמן (זרדך) וגוף
- משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים: פעיל, סביל
- ניתוח ומיון של שמות לפי שורש ומשקל מגזרת השלמים, בסיס וצורן (תחילי וסופי), בסיס ובסיס (הלחם בסיסים, הרכב בסיסים), שאילה מלעז
- עמידה על המשמעויות השכיחות של המשקלים והצורנים
- תקינות בצורות הפועל והשם

תחביר

- חלקי הדיבור: שם העצם, שם התואר, שם הפעולה, הפועל (ושם הפועל), תואר הפועל, מילות היחס ומילות הקישור
- צירופי סמיכות וצירופי שם ותואר
- הבחנה בין צירוף לבין משפט
- הבחנה בין סוגי המשפטים: פשוט (פועלי ושמנל), איחוי (מאוחה), מורכב
- ניתוח המשפט לפרטיו: נושא, נשוא (פועלי, שמנל), אוגד (מסוג כינוי גוף בלבד), מושא (בלא הבחנה בין סוגי מושאים), תיאור (בלא הבחנה בין סוגי תיאורים), לוואי, תמורה
- הקשרים הלוגיים בין חלקים במשפט ובין יחידות שיח: השוואה ועימות, ויתור (כולל ניגוד), זמן, סיבה, תכלית ותנאי
- המרות - דיבור ישיר ודיבור עקיף, שינוי סדר מילים, המרות מסוג משפט אחד לאחר. יודגש הקשר בין מבנה לתפקוד.
- תקינות בהתאם התחבירי

**רכיב ה – 30% בבתי ספר טכנולוגיים/מפת"נים אשר אין להם
הכרה בציונים בית ספריים**

מפרט התכנים להערכה חיצונית בחינוך הטכנולוגי מקצועי ובמפת"נים: שאלון 75282

בתי הספר אשר אין להם הכרה בציונים הבית-ספריים מחויבים להגיש את התלמידים לבחינה החיצונית
ע"פ המפורט במסמך זה לסמל שאלון 75282.